

Útjelentés

Az Európai Kriminológiai Társaság (ESC) 10. Éves Konferenciájáról 2010. szeptember 8-11. Liege, Belgium

A részvételhez szükséges anyagi feltételeket a European Crime Prevention Network (EUCPN) biztosította (útiköltség, szállás, regisztrációs díj). Az étkezést a Magyar Köztársaság Legfőbb Ügyészsége fedezte.

Programunk az alábbiak szerint alakult:

2010. 09. 08. szerda

6.00 Indulás a Ferihegy 1 repülőtérrel, érkezés 8.00-kor Charleroi repülőtérre (Brüsszeltől kb 60 km-re)

10.00 Érkezés Brüsszelbe (Busszal)

16.00 Indulás Liege-be, a konferencia helyszínére, érkezés 19.00 óra körül a szállodába

20.00 Regisztráció a liege-i egyetem „Aquarium” nevű épületében

2010. 09. 09. csütörtök

8.00 Indulás a szállodából a konferencia helyszínére, a Liege-i Egyetemre

9.00-17.30 Részvétel a választott szekciók ülésin

18.30-19.30 „Belga Sör Bár” koccintás, állófogadás

2010. 09. 10. péntek

9.00-17.30 Részvétel a választott szekciók ülésin

17.30-18.30 Díjátadó ceremónia

2010. 09. 11. szombat

9.00-10.15 Részvétel a választott szekció ülésin, dr. Sárík Eszter előadása

10.45-12.00 Plenáris ülés, záróceremónia

12.00 Indulás Charleroi repülőtérre, Brüsszelen keresztül

18.30 Indulás Budapestre (1 óras késéssel)

20.30 Érkezés Budapestre

A választott szekciók üléseinek előadói és előadásuk rövid összefoglalója:

2010. 09. 09. csütörtök

9.00-10-15 A fiatalok bűnözésére adott válaszok

1. A fiatalok fogvatartási intézményein belüli erőszak és öngyilkosság alakulása

előadó: Jenny Oelsner, Holger Schmidt, Verena Boxberg

Kriminológiai Intézet, Cologne-i Egyetem, Németország

A börtönökben az erőszak és az öngyilkosság a két legnagyobb probléma, különösen a fiataloknál gyakori a zárkán belüli erőszak. A fogvatartottak főként a börtönbeli szubkultúrában elfoglalt helyük, valamint az intézményi feltételekhez történő alkalmazkodás miatt alkalmaznak erőszakot egymás ellen. A rossz adaptáció, csakúgy, mint maga a bebörtönzés magas rizikófaktor az öngyilkosság szempontjából. Az ezzel kapcsolatos kutatás – „Erőszak és öngyilkosság a fiatalok fogvatartási intézményeiben – jelenségek, okok,

megelőzés” (készült a Német Kutatási Alap támogatásával) – egy longitudinális kvantitatív kutatást kombinált kvalitatív interjúkkal, amelyek négy alkalommal készültek a fogvatartottakkal. A kutatás célja az erőszak és öngyilkosság alakulásának elemzése a börtönökben.

2. Kísérlet a potenciónalis iatrogenikus hatások vizsgálatára a fiatalok között

Előadó: Cecile Mathys, Michael Born

Pszichológia Tanszék, Liege-i Egyetem, Belgium

Iatrogenikus hatásoknak nevezzük azokat a nem kívánatos hatásokat, amelyek akkor keletkeznek, ha hasonló problémával küzdő fiatalokat egy helyre bezárnak: bizonyos iatrogenikus hatásokat megfigyeltek fiatalok között intervenció programjainál, ilyen volt a bűnözői magatartásjellemzők emelkedése és/vagy a magasabb cigaretta és más pszichotróp anyagok fogyasztása. Ezt a jelenséget a szakirodalom „deviáns kortársi fertőzésnek” hívja. Jelen kutatás célja a iatrogenikus hatások potenciális megjelenésének feltárása egy mikro kísérletben, koncentrálna a verbális és non-verbális megerősítésekre. A minta 70 fő, 15-18 éves fiú tinédzserből állt, akiket 3 csoportba osztottak: az első 24 bűnelkövető fiatalokból állt (homogén csoport), a második 22 fő nem – bűnelkövetőt tartalmazott (kontroll csoport), akik iskolába jártak és nem volt priuszuk, a harmadik a vegyes csoport 12 fő elkövető és 12 fő nem-elkövető fiút tartalmazott. A csoportos beszélgetéseket, vitákat figyelték meg a kutatók. A beszélgetésen részt vett 4 résztvevő, akik 3 hetente találkoztak 20 percre. Az eredmények azt mutatták, hogy a vegyes csoportban több volt a normatív elem és kevesebb az antiszociális tényező, nem erősítették egymást az antiszociális beszélgetésben, míg a másik két csoportnál ez fordítva alakult. Ez azt mutatja, hogy a heterogén csoport pozitív hatással lehet a bűnöző fiatalokra.

A fenti eredmények biztatónak tűnhetnek, azonban az előadótól való kérdés során kiderült, hogy mind a homogén bűnözői csoport, mind a kontroll csoport tagjai korábbról már ismerték egymást, míg a vegyes csoport tagjai nem. Ebből adódóan az ismerősök sokat viccelődtek egymással a kísérlet során, így az eredmények hitelessége – véleményünk szerint – megkérdőjelezhetőek.

3. Kábítószerhasználat és fiatalok közötti bűnözés

Előadó: Maria José Villar Moreno

International Juvenile Justice Observatory, Spanyolország

A drogok nagy problémát jelentenek Spanyolországban, bár a drogfogyasztás és a bűnözés együttjárása nem törvényszerű. A fiatalok igazságszolgáltatási rendszere magába foglalja a fiatalok rehabilitációját is. A regionális intézményeknek kötelező az ezzel kapcsolatos jogi szabályozást átvenniük. Kutatásuk során a különböző szakterületek szakembereinek véleményét kérdezték meg a prevenció, drogfüggőség kezelése, valamint a fiatalok bűnözés és veszélyeztetettség megakadályozása szempontjából.

4. A gyermekek előzetes megfigyelésének jelentősége az Egyesült Királyságban

Rosamunde Van Brakel

Kriminológiai Kutatások Központja, Sheffield Egyetem, Egyesült Királyság

A brit kormányzat felismerte a bizonyíték-alapú prevenció és a korai beavatkozás fontosságát a fiatalok igazságszolgáltatásában. A megelőző intézkedések egyik alkalmazása a gyermekek felügyeletének, megfigyelésének fejlesztése, melynek során előre megállapítható lenne, hogy ki fog újabb bűncselekményt elkövetni a jövőben és beavatkozni ebbe, amíg nem késő. Ennek a politikának az egyik példája a belépés (onset) meghatározása, amely egy olyan eszköz, amely segítséget nyújt a 8-13 éves gyerekeknek, akik potenciális bűnözők lehetnek a

jövőben. Kutatásuk célja feltárni, hogy az előzetes megfigyelés hogyan érvényesül a brit fiatalok igazságszolgáltatási politikájában.

13.00-14.15 Bűnözés és mentális zavarok

1. A kóros elmeállapotú fiatalok elkövetők komplex szituációs elemzése

Előadó: Cedric Foussard

International Juvenile Justice Observatory (IJJO), Belgium

IJJO szervezete a törvénnyel összeütközésbe került, mentálisan sérült vagy drogproblémával küzdő fiatalokkal foglalkozik. Távlatos céljai a gyermekek, nők és fiatalok elleni erőszak megelőzése és a kiszolgáltatott csoportok pszichés és mentális védelmének erősítése. A fiatalok paradox helyzetbe kerülnek: egyszerre válnak elkövetővé és áldozattá kóros elmeállapotuk miatt. Egyszerre két rendszerbe kerülnek a fiatalok: az igazságszolgáltatási és az egészségügyi rendszerbe. Az IJJO innovatív folyamatokat hoz az egészségügyi, szociális és igazságszolgáltatási rendszerekbe. A projekt összehasonlító kutatáson alapul. Az elemzés főként a nemzeti egészségügyi és igazságszolgáltatási rendszerrel foglalkozik a fiatalok, kóros elmeállapotú, 10-21 éves elkövetők vonatkozásában. A kutatás meghatározza a fiatalok elkövetők kezelési stratégiáját és mentális egészségének szükségleteit és ez alapján lesz gyakorlati eszközök és más, adekvát stratégiák kidolgozásának.

2. A fiatalok bíróságának döntéshozatala a mentális zavaros fiatalok ügyeiben: szakirodalmi áttekintés

Előadó: Leen Cappon, Freya Vander Laenen

Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék, Ghent-i Egyetem, Belgium

Nemzetközi kutatások kimutatták, hogy a mentális zavarban szenvedő fiatalok gyakrabban állnak bíróság előtt. Ennek ellenére a bíróság ritkán helyezi őket mentálhigiénés intézményekbe. Ennek a paradoxonnak a megértése érdekében tanulmányozták a fiatalok bíróságának döntéshozatali folyamatát. A kutatás két részből áll: szakirodalmi áttekintésből és egy empirikus kutatásból (amely tartalmaz aktaelemzést, tárgyalások meghallgatását és a bírákkal történő interjúkészítést), ahol a mentálisan beteg fiatalok felett ítélik. A döntéshozatali faktorokat a továbbiakban összehasonlítják a felnőttek bíróságának döntéshozatali faktoraival. Jelen áttekintésben a mentálisan beteg fiatalok ügyeiben ítélező bíróság döntéseiben szerepet játszó tényezőket tekintik át.

3. A pszichiátriai betegeket kezelő intézmények megszüntetésének következményei Magyarországon

Előadó: Csurik András

Max Planck Intézet, Németország

Magyarországon rendkívül sokan küzdenek pszichés problémákkal, mentális zavarokkal. A magyarországi öngyilkosságok száma majdnem az első a világon. Mindennek ellenére a magyar egészségügyi vezetés számos olyan döntést hozott, amely megakadályozza a pszichiátriai betegek megfelelő ellátását. Az előadó ismertette a magyar jogi szabályozás beszámítási képességgel kapcsolatos szabályait. A magyar büntetőjog az alkoholos és kábítószerrel befolyásolt állapotban való elkövetést súlyosító körülménynek tekinti, amely sok fiatalok elkövetőt is érint. A pszichiátriai intézmények bezárása következtében a bentlakók közül sokan hajléktalanná váltak, illetve életüket nem képesek megoldani, segítséget pedig nem kapnak.

4. Emberölés és kóros elmeállapot – egy kísérlet összehasonlításra

Előadó: Frans Koenraadt

Utrecht-i Egyetem, Hollandia

Az emberölés tragikus esemény, amely gyakran történik beszámíthatatlan vagy alkoholtól vagy drogtól befolyásolt állapotban. Előadásának célja a kóros elmeállapotban elkövetett emberölés büntettének nemzetközi összehasonlítása. A különböző ítélkezési gyakorlatok és mentálégészségügyi rendszerek különféle meghatározásokat adnak a büntetőjogi kóros elmeállapot fogalmára. Amikor az emberölési bűncselekményeket nemzetközi szinten hasonlítjuk össze, ez mindenképpen a kóros elmeállapotban elkövetett emberölés összehasonlítását is lehetővé teszi. A kutatás célja egy nemzetközi harmonizáció elérése lenne.

14.30-15.45 Család és bűnelkövetés

1. Bűnelkövető partnerek? A házasság általános hatásai a bűnelkövetésre és a törvénytiszteletre

Előadó: Peer Skov, Signe Hald Andersen

Rockwool foundation Unit, Dánia

Sokan tanulmányozták a házasság hatását a bűnelkövetésre. Bár a kutatások nem vallottak egységes nézetet, egy részük bizonyítékot talált arra, hogy a házasság hatása függ a házasság minőségétől és a házastársak kortárs kapcsolataira gyakorolt hatásának fokától. Jelen kutatásban azt vizsgálták, hogy a büntetett előéletű házastársakra milyen hatással van a házasság a további kriminalitás szempontjából. Eredményük szerint a házasságnak többféle hatása van: míg azoknak a bűnöző férfiakkal, akik törvénytisztelő nőt vettek feleségül, csökkent a kriminális aktivitásuk, addig azok a bűnöző férfiak, akiknek feleségük is bűnelkövető, a bűnözői viselkedésük nem változott.

2. A szülők jövedelmi helyzete befolyásolja a bűnözés kezdetét a gyermeknél?

Előadó: Torbjorn Skardhamar

Kutatási Osztály, Norvég Statisztikai Hivatal, Norvégia

Bár számos bűnözési elmélet szerint kapcsolat áll fenn a társadalmi-gazdasági háttér és a fiatalok kriminalitása között, az empirikus bizonyítékok szerteágazása elgondolkodtató. Jelen kutatás célja a családi jövedelem és a bűnözéssel kapcsolatos terhek összefüggésének vizsgálata 66 norvég adat alapján. A longitudinális adatok 127 fő fiúra vonatkoztak, akik 1982 és 1986 között születtek és ezek közül azokat, akik 1992 és 2005 között bűncselekményt követtek el. Az eredmények azt mutatták, hogy a családtagok iskolai végzettsége fontosabb tényező a bűnözésbe belépés szempontjából, mint a jövedelem. Ez minden típusú bűncselekmény elkövetőjére igaz, kivéve a nagyértékű lopásokat.

3. A felnőttkori erőszakos bűnözés előjelei gyermekkorban: fiúk és lányok közötti különbségek

Előadó: Joni Reef

Jogi Tanszék, Büntetőjogi és Kriminológiai Intézet, Hollandia

A felnőttkori erőszakos bűnelkövetés nagy teher az egyénnek, családjának és a társadalomnak. Ennek gyermekkori előjeleinek kutatása fontos lehetne a veszélyeztetett gyermekek későbbi bűnelkövetésének megakadályozására. Ezt a témát lányok esetében kevésbé vizsgálják. Jelen kutatásban a gyermekkori előjeleket vizsgálták férfi és női nagy mintán. 1983-ban a viselkedészavaros szülőkből álló mintát állítottak össze 2076 gyermek esetében. 24 évvel később, amikor ezek a gyerekek már felnőttek lettek, megkérdezték őket az erőszakos elkövetésükről. A lányok, akik magatartászavarban szenvedtek, hosszútávon is veszélyeztetettek voltak. A fiúknál nem volt szignifikáns összefüggés. A kutatók ajánlása

szerint a magatartászavar korai felismerése és kezelése a lányoknál csökkentheti a felnőttkori erőszakos elkövetést.

4. Társadalmi változások és viktimizációs trendek Spanyolországban

Előadó: Elisa Garcia Espana

Kriminológiai Intézet, Malagai Egyetem, Spanyolország

Az elmúlt 20 évben Spanyolország társadalmi struktúrája jelentősen megváltozott. Az erős gazdasági fellendülés a '80-as évektől kezdve és a nők munkaerőpiacra való lépése a családi légkört is megváltoztatta: az anyává válás életkorának kitolódása és a gyermekek számának csökkenése a spanyol háztartások számának csökkenéséhez vezetett. Másrészt, bár az előrejelzések szerint népességcsökkenést vártak, valójában váratlan népességnövekedés indult a '90-es évektől a sok bevándorló miatt. A jelenlegi adatok szerint az anyagi különbségek miatt a családszerkezet megváltozott az egyszülős családmodell javára, a vallásos hozzáállás csökkent; a heroin, kokain és kannabisz-fogyasztás megjelent, az előbbi hosszú éveken át tartó csökkenésével és a két utóbbi növekedésével. Mindezekre tekintettel, valamint a börtönpopuláció növekedését is figyelembe véve a bűnözés emelkedett Spanyolországban.

16.15-17.30 Alkohol és kábítószer

1. Alkoholizmus, önkontroll és fiatalkori bűnözés

Előadó: Jiri Burianek, Zuzana Podana

Szociológiai Tanszék, Prágai Károly Egyetem, Cseh Köztársaság

A kutatás az ISRD-2 nemzetközi kutatás adatait felhasználva az ittas állapot és a bűnözés kapcsolatát vizsgálta. Bár szignifikáns összefüggés volt az alkoholfogyasztás és a bűnelkövetés között, a tapasztalatok szerint a bűnelkövetésnek nem elsődleges oka vagy előrejelzője az alkoholtól befolyásolt állapot. A bűnözést más szociális faktorok is befolyásolják: néhány országban kulturális hagyományai vannak az alkoholfogyasztásnak (pl. Csehországban gyakori mindenfajta drámai hatás nélkül.) Másrészt viszont a rizikós barátok és kockázatképes életstílus erősen befolyásolja a bűnelkövetővé válást. Az önkontroll szerepe is feltűnik, de ennek jelentősége korlátozott. A korai alkoholfogyasztás megnyitja a bűnelkövetés kapuját, de ebben még más körülmények is közrejátszanak.

2. A „nehezen elérhető fiatalok” elérése és a drogok vizsgálata

Előadó: Freya Vander Laenen

Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék, Ghent-i Egyetem, Belgium

A fiatalok egy hátrányos helyzetben lévő csoportja nehezen érhető el a hagyományos kutatási módszerek által. Az ilyen fiatalok egy része érzélem- és viselkedészavaros. A két éves kutatás során vizsgálták a magatartás-zavaros fiataloknak a véleményét a drogfogyasztásról és a kutatásban való részvételről. Kvalitatív, „kamasz”-centrikus módszert alkalmaztak, amely egy kombinált, csoportos technika volt (fókuszcsoport, nominális csoport-technika, visszajelző ülésekkel együtt), 160 résztvevővel, akik 12-21 évesek voltak, rossz körülmények közül származtak. Az eredmények szerint nincs ok kizárni a magatartás-zavaros gyerekeket a drogfogyasztásból. A beszélgetések során a lényeg, hogy a résztvevőkkel bizalmi viszonyt építsen fel az ülést vezető személy. Garantálni kell az anonimitást is, és hogy az általuk adott információk nem kerülnek a hatóság tudomására.

3. Fiatalkori kábítószer-használat és a nemek

Előadó: Anna Markina

Tartu Egyetem, Észtország

A kutatás az ISRD-2 nemzetközi kutatás adatain alapul. Az ISRD-2 kutatás széles körűen vizsgálta az alkohol- és droghasználatot a 12-15 évesek körében. Először is, jelen kutatás feltárja a határokon átnyúló változatosságot az előfordulásban, gyakoriságban és a fiúk-lányok szerhasználatában. Úgy tűnik, hogy az alkohol- és szerhasználat rizikó- és védőfaktorai a társadalmi-anyagi helyzettől, az attitűdöktől és a társadalmi kötődésektől függ. A tanulmány azt is vizsgálja, hogy a különböző országokban ugyanazok-e a rizikófaktorok és a védőfaktorok és vajon ezen faktorok szintje magyarázza-e az országok közötti különbségeket a fiúk és lányok kábítószer-használatában.

2010. szeptember 10. Péntek

9.00-10.15 Gyilkosságok és gyilkosok

1. A gyilkosok visszaesése

Előadó: Jako Salla

Tallini Egyetem, Észtország

Az európai országok közül Észtországban az egyik legmagasabb az emberölések száma. 2009-ben végzett kutatás eredményei azt mutatták, hogy az emberölést elkövetők között nagyon alacsony volt a visszaesők aránya. Jelen kutatás témája az észt emberölések jellegzetességeinek vizsgálata, valamint az emberölést elkövetők visszaesésének megértése. A kutató a bírák és ügyészek figyelmét szeretné felhívni a visszaesés kockázatára és ennek felismeréséhez ad támpontokat.

2. Újszülött megölése és gyermekgyilkosság Németországban és Svájcban

Előadó: Theresia Höynck, Al-szaxonia Kriminológiai Intézet, Németország

Nora Markwalder, Kriminológiai Intézet, Zürich-i Egyetem, Svájc

Az előadás során összehasonlították a németországi és a svájci gyermekgyilkosságok jellegzetességeit. Mindkét típusú bűncselekményről kaphattunk információkat, egyfelől az áldozatokról, másfelől az elkövetőkről is. Az elemzés során minden olyan áldozatot figyelembe vettek, aki 6 évesnél fiatalabb volt. Németországban 520 felderített eset volt 1996 és 2006 között, Svájcban 75 eset történt 1980 és 2004 között az igazságügyi orvostani, a rendőrségi és a bírósági akták szerint.

3. Az emberölés csökkenő trendje Hollandiában: az ezt megalapozó okok vizsgálata

Előadó: Marieke Liem, Paul Nieuwbeerta Smit

Leiden-i Egyetem, Hollandia

Az elmúlt években Hollandiában csökkent az emberölések száma. Ez a tendencia mutatkozott meg más európai országokban is. Ennek a kutatásnak 2 célja volt: egyfelől az emberölés jellegzetességeinek feltárása, az elkövetők altípusainak és az áldozatok jellemzőinek leírása. Másfelől magyarázatot kerestek arra, hogy ez a trend a demográfiai változásoknak köszönhető-e, vagy a társadalmi kohézió fokának, anyagi okai vannak vagy szituációs jellemzői. Az 1992 és 2009 között elkövetett emberölési adatokat vizsgálták.

4. Az emberölési cselekmények változása 30 éven keresztül Angliában és Wales-ben

Előadó: Brian Francis, Keith Soothill

Statisztikai Központ, Lancaster-i Egyetem, Egyesült Királyság

A kutatás az 1977 és 2009 között elkövetett emberöléseket vizsgálta, meghatározva azok jellegzetességeit, trendjeit. Az elemzés az áldozatok korát és nemét, az elkövetés körülményeit és módját, valamint az emberölés típusát vette figyelembe. Az empirikus adatokból létrehozták az Emberölési Indexet Angliának és Wales-nek.

10.30-11.45 Plenáris ülés

1. A kriminológiai együttműködés felemelkedése

Előadó: Carlo Morselli

A kriminológia professzora, Montreáli Egyetem

2. A terrorizmus misztikuma

Előadó: Gary La Free

A kriminológia és büntető igazságszolgáltatás professzora, Maryland-i Egyetem

13.00-14.15 Bűnöző vagy nem bűnöző?

1. A fiatalok deviáns viselkedés iránti attitűdje

Előadó: Anna Klochkova

Jogi Tanszék, Moszkvai Lomonosov Egyetem, Oroszország

Az orosz fiataloknak nehéz meghatározniuk helyzetüket a modern orosz társadalom instabil és ellentmondásos jogi szabályozásának útvesztőiben. A kriminológiai kutatások eredményei veszélyes tendenciát jeleznek, amely hosszú távon destruktív hatásokat gyakorol a fiatalok gondolkodására, devalválják a társadalmi, erkölcsi és jogi normákat és a deviáns viselkedés terjedését okozza a fiatalok között. Jelen kutatásban 1051 diákot vizsgáltak 5 orosz régióban a kriminális viselkedés iránti attitűdjük szempontjából. Fő céljuk a fiatal generáció értékrendjének és normarendszerének meghatározása volt. A kutatás bebizonyította, hogy a globalizált környezet növeli a devianciával kapcsolatos problémákat.

2. Graffiti a készítő szemével: a graffiti verbális és vizuális leírása a holland fiatalok által

Előadó: Gabry Vanderveen

Kriminológiai és Jogi Intézet, Leiden-i Egyetem, Hollandia

A graffitit általában a bűnözéssel és szabályszegéssel azonosítják, főként a hagyományos kriminológiában. Manapság, a graffiti készítőkkel történő interjúzás gyakran a kulturális kriminológia tárgykörébe tartozik, amely megmutatja a különböző jellegű falfirkákat és elhelyezésüket. Jelen kutatás a graffiti készítőket kérdezte meg arról, hogyan látják és hogyan értékelik a különböző típusú falfirkákat. 860 fő 11-16 éves fiatalat kérdeztek meg, önbevalláson alapuló felmérés volt, két részből állt: egyfelől fotón lévő graffiti értékelése, másfelől egy verbális leírás. Az eredmények megmutatták a különbségeket a kétféle értékelés és a különféle típusú falfirkák között. Nem minden graffitit és nem minden felületet észlelnek egyformának: például rosszabbnak tartottak egy színes feliratot egy fán, mint egy firkát a gördeszka-parkban.

3. *Mikor nem bűnöző a bűncselekményt elkövető? A büntetett és nem büntetett elkövetők önbevallása az illegális cselekedeteikkel kapcsolatban*

Előadó: Donna Youngs, David Canter

Nemzetközi Pszichológiai Kutatási Központ, Huddersfield-i Egyetem, Egyesült Királyság

A narratív folyamat alkalmazása a kriminológiában alkalmas arra, hogy megértsük a módszertan hiányában korlátozottan ismeretes közvetlen és azonnal ható tényezőket, amelyek a kriminális cselekedeteket alakítják. Jelen tanulmány szerint az elkövetők a bűncselekmény elkövetésekor kívülről látják magukat, ami a narratív folyamat alapjául szolgál. Az elmondások alapján egy 33 kérdésből álló kérdőívet állítottak össze, amely az elkövetőket kérdezte a legutóbbi cselekményükkel kapcsolatban. A büntetett elkövetők típusai a hivatásos, áldozat, hős és bosszúálló személyek lettek, amelyek alátámasztják Frye és Mcadams narratív elméletét is. A kutatás eredményei a narratív módszer kriminológiai alkalmazását emeli ki.

4. *A büntetőjogi felelősség alakulása a gondatlanul elkövetett közlekedési bűncselekmények esetében: a jogi szakemberek és az átlagos emberek értékítélete*

Előadó: Mina Rauschenbach

Szociálpszichológiai Tanszék, Lousanne-i Egyetem, Svájc

Kutatások kimutatták, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszer résztvevőinek büntetőjogi felelősségről alkotott ítélete különbözik az átlagemberektől. Az átlagemberek sokszor nem értik, hogy egy bűncselekményt elkövető személyt miért nem büntetnek meg, miért kap enyhe büntetést vagy úgy tűnik számukra, hogy a jogot nem alkalmazzák következetesen. Jelen kutatásban joghallgatók és pszichológus hallgatók véleményét és ítéletalkotását kérdezték a gondatlanul elkövetett közlekedési bűncselekmények elkövetőivel kapcsolatban. A fő hipotézis az volt, hogy a büntetőjogi felelősség az okság két területét vonja maga után, nevezetesen egy jogi és egy morális területet, amely megítélés függ a kérdezett személy látásmódjától, tehát jogi vagy a laikus ember gondolatmenetét tükrözi. Feltételezésük szerint a joghallgatók inkább jogi szempontból ítélik meg az eseményeket, míg a pszichológus hallgatók – akik a laikus véleményt tükrözik – inkább morális szempontból értékelik a cselekményt. A másik hipotézis szerint a joghallgatók tisztábban megkülönböztették a hanyag és a tudatos gondatlanság fogalmát, amely jogi gondolkodásmódjuknak köszönhető.

14.45-16.15. Bűnözés és az élethelyzetek alakulása

1. *Felnőtté válás és a kriminális viselkedés változása: felnőtté válás az amszterdami tanulmányban (TRANSAM)*

Előadó: Hanneke Palmen, Arjan Blokland

NSCR, Amsterdam, Hollandia

A TRANSAM tanulmány jelentése: a Bűnözéskutatási és Jogi Tanulmányok Holland Intézetének új kutatása. A tanulmány központi kérdése a kriminális viselkedés változása a felnőtté válás során (18-28 évesek) (pl.: a szülői ház elhagyása, az iskolából a munkába való átmenet, párkapcsolat, együttélés, szülővé válás). Általában ebben a periódusban a fiatalok többsége abbahagyja a bűnelkövetést, míg egy al csoport még erőteljesebben vesz részt a bűnözésben. Ebben az időszakban a fiatalok felveszik a felnőtt szociális szerepeket (pl.: munkavállaló, párkapcsolati partner, szülő). Amennyiben valamelyik felnőtt szerep nem sikerül, megnő a veszélye a bűnözővé válásnak.

2. Szülők és bűnelkövetés: az első gyermek születésének hatása a bűnözői karrierre

Előadó: Susanne de Goede, Leiden-i Egyetem, Hollandia

Arjan Blokland, NSCR, Amsterdam, Hollandia

Az első gyermek megszületése – a szülővé válás – fontos változás az ember életében, amely megváltoztatja addigi életritmusát és változást hoz az ember önértékelésében és identitásában. Az első gyermek születése megváltoztatja a kriminális életutat is. A kriminológia életút elmélete főként a házasságkötés és a kriminális karrier kapcsolatával foglalkozik, de a házasságkötés viszont általában elválaszthatatlan a gyermekvállalástól. Jelen kutatásban 4500 főt vizsgáltak 25 éven keresztül, akiket 1977-ben elítéltek Hollandiában. Vizsgálták, hogy az első gyermek vállalása mennyiben változtatta meg az addigi bűnözői karriert, tekintettel a szülő nemére, a szülővé válás időpontjára, valamint arra, hogy a gyermek házasságban vagy házasságon kívül született-e.

3. A fogvatartás hatása a munkavállalásra és a lakhatásra: egy empirikus megközelítés.

Előadó: Anja Dirkzwager, Arjan Blokland

NSCR, Amsterdam, Hollandia

Vitatott, hogy a szabadulás utáni körülmények fontos faktorai a sikeres közösségbe visszailleszkedésnek és a bűnözéstől való távolmaradásnak. Jelen tanulmány két fő célja, hogy vizsgálja a munkába állás és a lakhatás megoldásának problematikáját, sikerességét. A kutatás során fiktív személyek kerestek állást és bérelhető lakást. A személyeket két dolog jellemezte: a demográfiai adataik és munkatapasztalatuk. Két másik összetevőt is közöltek: a szabadságvesztés tényét és az etnikai hovatartozásukat (holland vagy nem holland). Az eredmények szerint a munkavállalásra nem volt szignifikáns hatással a szabadságvesztés ténye, viszont a lakásbérlésre igen. Az etnikai hovatartozás miatt nem volt különbség egyik területen sem.

4. A Teesside tanulmány harmadik „felvonása”: bűnözői karrier, erőtlen változások, visszatérő szegénység

Előadó: Colin Webster, Leeds Metropolitan Egyetem, Anglia

Robert MacDonald, Tracy Shildrick, Teesside Egyetem, Anglia

1998-ban a Teesside Tanulmány 186 fő szociálisan és gazdaságilag marginalizálódott, 15-25 éves személyt kérdezett meg. Egy részüket 2003-ban újra megkérdezték, ekkor 23-29 évesek voltak, aztán újra 2009-ben, ekkor 30-40 évesek voltak. A mostani harmadik lépésben az idősebb, 45-55 éves személyeket interjúzták meg. A kutatás a hosszú időn keresztül tartó bűnözőket vagy droghasználókat célozta. A kutatók egy generációkon átívelő áttekintést szeretnének nyújtani. A sok kudarc, frusztráció és csalódás ellenére mégis munkára és legális megélhetésre vágytak az emberek Nagy-Britannia egyik legszegényebb iparterületén, de nem feladva a bűnözési lehetőségeket. A nagyobb problémát a droghasználat és annak kezelése okozza.

16.15-17.30 Az ISRD-3 (International Self Reported Delinquency) kutatás előkészítése

A megbeszélés a részt vevő országok képviselőivel zajlott. Jeleztük részvételi szándékunkat a kutatásban, mivel már az ISRD-2 (az ezt megelőző kutatás) kutatást is lefolytattuk 2006-2008. között. Az ISRD-3 2011-ben kezdődik, és kb 2013-ban fejeződik be az eredmények nemzetközi összehasonlításával. Kutatási tervünket – amely a vizsgálat részletes leírását is tartalmazza - az engedélyeztetési eljárás keretében már elküldtük a Legfőbb Ügyészségnek.

2010. szeptember 11. Szombat

9.00-10.15 ISRD kutatással kapcsolatok egyéb vizsgálatok

1. Kötődések és attitűdök – ISRD-2: Ész, cseh és magyar minta összehasonlító elemzése

Előadó: Sárk Eszter

Országos Kriminológiai Intézet, Magyarország

Kutatásunkhoz az ISRD-2 (International Self-Reported Delinquency) nemzetközi, önbevalláson alapuló vizsgálat adatait használtuk. Faktoranalízis módszerével 4 féle kötődéstípust különböztettünk meg: a szülőhöz, iskolához, baráti körhöz és lakóhelyhez kötődő típusokat. Arra az eredményre jutottunk, hogy az egyes kötődés-típusok különböző típusú bűncselekményektől védnek: míg a szülőkhöz kötődők jobban elítélik az alkohol-és drogfogyasztást, addig az iskolához kötődők inkább az erőszakos bűncselekményektől maradnak távol. Az elkövetővé válás szempontjából a baráti társasághoz kötődők a legveszélyeztetettebbek. A baráti kötődéshez általában gyengébb szülői kontroll párosult. Összességében az iskolához kötődés jelentette a legerősebb védőfaktort a devianciákkal szemben, amely felértékeli az iskolai nevelés fontosságát. Faktoranalízis módszerével az erőszak iránti attitűd vonatkozásában három típus rajzolódott ki: a kockázatkereső, az önző és az ideges típus. Bűncselekmények elkövetése egyértelműen a kockázatkereső típushoz kapcsolható, míg bizonyos bűncselekmények megvalósítása – például a kerékpárlopás, kemény kábítószeres fogyasztása – az önző típusú fiatalokat jellemezte. A vizsgált három ország tekintetében lényegében azonos eredményeket kaptunk.

2. Önbevalláson alapuló bűnözési adatok Belgiumban

Előadók: Sofie De Bus, Tinne Geluyckens, Jenneke Christiaens, Heidi Luypaert

Kriminológiai Tanszék, Brüsszeli Vrije Egyetem, Belgium

Nemzetközi összehasonlítás szempontjából az önbevalláson alapuló vizsgálatokat sokszor érte kritika Belgiumban. Mostanáig a fiatalkorúak populációján végzett önbevalláson alapuló kutatást regionális mintán végezték. Jelenleg folytatták le az első fázisát egy országos mintájú, önbevalláson alapuló, fiatalkorú bűnözést vizsgáló kutatásnak, amelyet a belga kormánynak is továbbítottak. A kutatás egy kvantitatív és egy kvalitatív részből állt. Először egy kritikai elemzést adtak az önbevalláson alapuló módszerről, amely olyan szenzitív adatokat is érint, mint a bűnelkövetés. Végül az első kvantitatív eredmények bemutatására került sor európai összehasonlításban.

3. Társadalmi sebezhetőség és fiatalkorú elkövetés. Az erőszakos szerepek feltárása, alacsony önkontroll és a problémás fiatalok csoportjai

Előadók: Nicole Vettenburg, Lieven Pauwels

Ghent-i Egyetem, Belgium, valamint Claire Gavray, Liege-i Egyetem, Belgium

A kutatás a társadalmi sebezhetőség és az önbevalláson alapuló bűnelkövetés – amely adatokat az ISRD-2 kutatás során gyűjtött adatok szolgáltatották - kapcsolatát vizsgálta. Azt a hipotézist próbálták igazolni, amely szerint az erőszakos értékek és az alacsony önkontroll olyan fő mechanizmusok, amelyek közvetítő szerepet játszanak a társadalmi sebezhetőség és a problémás fiatalok csoportjai között. Második hipotézisük az volt, hogy a problémás fiatalok csoportjai maguk közvetítenek a társadalmi sebezhetőség, az erőszakos értékek, az alacsony önkontroll és a bűnelkövetés között. Tehát ez egy oda-vissza ható folyamat.

4. Bandák a Cseh Köztársaságban: elmélkedés az Eurogang módszertani eszközeiről

Előadó: Eva Moravcova

Szociológiai Kar, Prágai Károly Egyetem, Cseh Köztársaság

A kutatás a cseh ISRD-2 adatain keresztül vizsgálta, hogy a bandában való részvétel megfeleltethető-e az Eurogang meghatározása szerinti banda-tagságnak. A válaszadók által saját baráti társaságuk bandának minősítése vitatható volt. Módszertani szempontból a figyelem a bandában való bűnelkövetés felé fordult. A válaszadók több alcsoportra bontása és a Változó Index alkalmazása által a további kutatásokban a bandák többféle típusa ismerhető meg.

10.30-11.45 Plenáris ülés

1. Kriminológia és politika

Előadó: Britta Kyvsgaard

Kutatásvezető, Igazságügyi Minisztérium, Dánia

2. Bűnmegelőzési stratégia a gyakorlatban, mint egy független, de mégis integratív része a közpolitikának

Előadó: Gönczöl Katalin

A Kriminológia professzora, ELTE, Magyarország

Budapest, 2010. szeptember 16.

Dr. Bolyky Orsolya és Dr. Sárík Eszter
OKRI
Bűnözéskutatási Osztály